

Folkhögskole Veteranen

NR 1 2017

Årsmötenas tid

Björn Grip

När detta skrivs, i slutet av februari, avlöser årsmötena varandra. Det är en tid som har föregåtts av intensivt letande efter människor som är beredda

att ta på sig styrelseuppdrag och engagera sig för de ändamål som föreningen eller organisationen är till för. Det har emellertid blivit allt svårare att få människor att ställa upp och ta ansvar. Och de medlemmar som kommer och utgör det urval ur vilken styrelsen ska hämtas blir allt färre och allt äldre. Är det så att den stolta tradition av ett starkt föreningsliv som präglade Folkrorelsesverige är på väg att urholkas?

Jo, det är tråkigt att konstatera, men det är troligen en riktig bild. Situationen har också blivit besvärligare sedan 1990-talet, när fenomenet först uppmärksammades. I senaste numret av den utmärkta fackliga veckotidningen Arbetet redovisades att anslutningsgraden för LO-förbunden har minskat från närmare 80% på 1980-talet till dryga 60% 2015. Detta i motsats till TCO- och SACO-förbunden där anslutningen ligger kvar på höga nivåer.

Denna skillnad mellan arbetare

och tjänstemän är en annan trend som är viktig att uppmärksamma. De som bäst behöver fackliga organisationer är i allt mindre utsträckning organiserade. Samma trend kan ses i andra delar av organisations- och föreningslivet. Det är den välbeställda medelklassen som i allt större utsträckning befolkar idrottsrörelse, studiecirkel och andra ideella verksamheter som traditionellt har hämtat sin kader ur arbetarklassen.

Människor engagerar sig också under färre år. Det är när de egna barnen är aktiva i fotbollsklubben som föräldrar går att motivera för ideellt arbete. När barnen slutar, slutar också föräldrarna. De, oftast manliga, ledare som förr drog ett stort lass, finns i allt mindre utsträckning. Det finns allt mera sällan – som i mitt fall en Sverker – som gjorde allt från att ta fram pingisborden till att organisera domarkurser och rekrytera ledare.

Vad beror det på? Ja, i Sverkers fall handlade det om att han var ensamstående vid den här tiden och levde för sitt IFK. Andra ledare hade en hustru som stod för markservicen när det gällde både familj och förening. Idag finns inte det stödet. Idag är både män och kvinnor oftast heltidsarbetande. Tiden räcker inte längre till för det oavlönade ideella arbetet, hävdas det.

Förvärvsfrekvensen har ökat, och uppgår idag till 82,5%, en siffra som får alla att jubla, oavsett om man är ekonom, ledarskribent eller politiker. Samtidigt bekymrar sig samma opinions- och beslutsfattare över att det sammanhållande ideella arbetet minskar.

Tänk om man kunde dra den logiska slutsatsen, och införa 30 timmars arbetsvecka!

Vi som är veteraner har inte den här konflikten mellan förvärvsarbete och ideellt arbete, eller hur? Därför är jag optimist när det gäller antalet besökare på vårt stundande årsmöte den 25-26 april. För ytterligare information om detta, se annan plats i denna tidning eller på vår hemsida

www.vetfolk.dinstudio.se

Årsmöte

Veteranföreningen har årsmöte på Åsa folkhögskola 25 - 26 april 2017.
Se vidare sidan 2.

Verksamhetsberättelse finner du på sid 3 - 4.

Anmäl till
bjornagrip@gmail.com
senast 7 april!

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 1
Årgång 17
mars 2017

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 200 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Innehåll

Ordförande har ordet	1
Kallelse till årsmöte	2
Verksamhetsberättelse	3
Regionträff i Göteborg	4
Spela kula	5
Jag har dammat av tangentbordet	7
Veteranen noterar	8
Tack vare Hitler och Stalin	9
Folkhögskolan + jag = sant	10
En aktivist från Mellösa	12
Låt folkhögskolor bli boende för flyktingar	13
Jag drömmer om folkhögskolan	14

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.borang@swipnet.se

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Tore Mellberg (layout)
tore.mellberg@folkbildning.net

Föreningens postadress (ordförande)
Folkhögskoleveteranen

c/o Björn Grip epost
Sturegatan 9B bjorngr@hotmail.com
614 32 Söderköping tel 070-540 95 79

Kassör

Kent Jonelind epost
Marielundsvägen 7 kent.jonelind@gmail.com
824 31 Hudiksvall tel 070-550 37 59

Kallelse till årsmöte på Åsa folkhögskola 25–26 april 2017

Folkhögskolans Veteranförenings årsmöte som äger rum vartannat år är (som meddelats i Folkhögskoleveteranen nr 4 2016,) denna gång förlagt till Åsa folkhögskola tisdag den 25 och onsdag den 26 april 2017. Motioner inges till föreningens ordförande Björn Grip (adress: se nedan under Anmälan) senast den 28 mars.

Alla medlemmar hälsas välkomna till vår tvådagarsträff från lunch till lunch på Åsa!

Den inleds med en eftermiddag med förre kulturministern Bengt Göransson och fortsätter med ett mer informellt kvällsamtal om föreningens verksamhet, innan vi under den andra dagens förmiddag får en presentation av skolan med medverkan av långkursdeltagare före det formella årsmötet.

I programmet nedan framgår det planerade tidsschemat för årsmötesdagarna med programpunkterna mer preciserade. A-salen benämns vår bokade huvudlokal som vi använder genomgående (undantagandes tisdagskvällen, då vi samlas i Gammelgården).

Program tisdag 25 april

11.00 – 12.00	Incheckning
12.00 – 13.00	Lunch
13.00 – 14.30	”Tål demokratin sina väljare?” Seminarium med Bengt Göransson
14.30 – 15.00	Eftermiddagskaffe
15.00 – 16.30	Fortsatt samtal kring seminariet med Bengt Göransson
17.00 – 18.00	Middag
18.30	Samtal om föreningens verksamhet, främst den regionala
20.00	Kvällsfika

Program onsdag 26 april

07.30 - 08.30	Frukost
08.30 - 09.30	Presentation av Åsa folkhögskola med rektor Jan Jonsson samt medverkan av antingen skolans street dance-kurs eller musikkurs
09.30 – 12.00	Årsmöte (ajourneras för förmiddagskaffe cirka kl. 10)
10.00 - 10.30	Förmiddagskaffe
10.30 – 12.00	Fortsatt årsmöte
12.00 – 13.00	Lunch

Kostnad: Kost (måltider och kaffe för de två dagarna) kostar 375:-.
Logi med frukost: 470:- (enkelrum) eller 320:- (dubbelrum).
Betaling erlægges i skolans reception vid ankomst.

Anmälan och upplysningar: Björn Grip,
bjornagrip@gmail.com

OBS! Anmälan ska vara Björn tillhanda senast fredag 7 april kl 21.00.
Var noga med att ange eventuella behov av särskild kost eller andra önskemål.

Åsa folkhögskola hemsida (asa.fhsk.se) berättar om skolan och t ex hur man hittar fram med bil eller (från tågstationerna i Katrineholm och Flen) med buss (nr 780).

Verksamhetsberättelse för Folkhögskolans Veteranförening 2015 och 2016

Styrelsen

Styrelsen har sedan årsmötet 2015 bestått av Björn Grip, ordförande, Stellan Boozon, vice ordförande, Kent Jonelind, kassör, Jörgen Håkansson, Lena Skördeman med Rikard Lilljeqvist och Maj Keidser som suppleanter. Lena Skördeman och Maj Keidser har delat på sekreterarskapet.

Den avgående styrelsen hade under 2015 sammanträtt den 17 februari och i samband med årsmötet den 21–22 april 2015. Den nyvalda styrelsen sammanträdde under 2015 den 3 juni, den 22 september och den 27 november. Under 2016 sammanträdde styrelsen den 2–3 februari, den 14 april, den 31 augusti och den 30 november. Sista sammanträdet före årsmötet hölls den 1 februari 2017.

Revisorer har varit Paul Reichberg och Ingemar Nordieng med Ingemar Sallnäs som ersättare.

Till valberedning utsågs Sören Magnusson, sammankallande, Håkan Söderlund och Kerstin Mustel.

Då Sören Magnusson avled under hösten 2015, ombads Kerstin Mustel att ta över uppdraget som sammankallande, vilket hon åtog sig.

Medlemsbladet Folkhögskoleveteranen och hemsidan

Redaktionskommittén har bestått av Egil Boräng, Urban Lundin och Tore Mellberg. Tidningen har både under 2015 och under 2016 utkommit regelbundet med ett nummer per kvartal, dvs med totalt 8 nummer under tvåårsperioden.

Egil Boräng och Urban Lundin har ansvarat för innehållet i tidningen och Tore Mellberg har skött layouten och dessutom haft ansvaret för hemsidan. Från styrelsens sida har Lena Skördeman varit kontaktperson för hemsidan.

Den positiva överenskommelsen om tryckning på Åsa folkhögskola har gjort att layout med färgtryck samt organisationen kring medlemsbladet har fungerat väl.

Ett gemensamt sammanträde mellan redaktionskommittén och styrelsen ägde rum på Åsa folkhögskola den 27 november 2015, då olika mediafrågor diskuterades, utöver tidningen och hemsidan, ev. blogg, medverkan på facebook och e-post.

Medlemsfrågor

Föreningen hade vid årsskiftet 2016–17 159 medlemmar. Det är en naturlig avgång men det tillkommer också hela tiden nya. Styrelsen har under perioden vidtagit åtgärder för en ökad rekrytering av medlemmar. Ordföranden har skrivit brev till skolorna och skolornas rektorer för att informera och be om hjälp att förmedla information om föreningen till framför allt nyblivna pensionärer.

En rekryteringsgrupp har blivit tillsatt med Rikard Lilljeqvist som ansvarig.

Styrelsen har arbetat för att ge bättre förutsättningar för kontakt inom regionerna. Man har förbättrat medlemsregistret genom att påbörja arbetet med att förse registret med aktuella

uppgifter, regiontillhörighet och med e-postadresser. Kontaktpersoner har utsetts i alla regioner utom de norrländska regionerna.

Uppbörderna av medlemsavgiften har förenklats genom ett utvecklingsarbete av kassören. Genom förbättrat datorstöd underlättas medlemsregistreringen. Föreningen har kunnat uppdatera sina kontaktuppgifter och fått en säkrare bild av aktuellt medlemsantal, vilket bland annat underlättat utskick av inbetalningsunderlag för och påminnelser om medlemskapet.

Årsmötet

Årsmötet 2015 genomfördes på Wendelsbergs folkhögskola den 22 april 2015 inom ramen för en tvådagarsträff samordnad med och föregående av en regional träff med västsvenska distriktet, som många av de tillresta årsmötesdeltagarna också deltog i.

I samband med årsmötet inbjöds till ett seminarium under medverkan av Stefan Edman. Temat för seminariet var "Natur, kultur och hur de relateras till varandra i ett ekologiskt perspektiv."

Regionala träffar

Dagen före årsmötet hade västsvenska distriktet inbjudit till regional träff på Wendelsbergs folkhögskola den 21 april 2015. Där ingick ett seminarium om gränsdragningsfrågor inom folkhögskolan under medverkan av Benton Wolgers från Folkbildningsrådet.

Den 29 september planerades en regional träff på Agnesbergs folkhögskola med den indiske folkbildaren Jaya S. Uphaday. Den fick dock inställas.

Under 2016 genomfördes den 9 mars en regional träff på Liljeholmens folkhögskola under rubriken "Hållbart Rimsfors."

Den 13 april var det en västsvensk träff på Sankta Elisabets folkhögskola i Göteborg, en skola med katolsk inriktning som precis fått självständig status. Då deltog även ordföranden Björn Grip och informerade om föreningen, vilket uppskattades.

Den 4 oktober träffades en grupp västsvenskar på Kvinno-folkhögskolan i Göteborg.

Den 12 oktober genomfördes en träff vid Älders folkhögskola.

Ordföranden har arbetat för att tillsammans med styrelsen genomföra en regional träff i Skåne men har inte förrän i slutet av perioden lyckats få en kontaktperson i regionen.

Seminarier

I anslutning till styrelsens sammanträde genomfördes den 23 september 2015 ett klimatseminarium på Folkbildningsrådet under medverkan av Oliver Tovatt, politisk sekreterare (mp), Karin Svensson Smith och Jens Holm, riksdagsledamöter för miljöpartiet respektive vänsterpartiet.

Den 3 februari 2016 medverkade den nye chefen för RIO, Gerhard Holmgren, vid ett seminarium under rubriken "Folkhögskolan och framtiden – med eller utan rörelse". Då lämnades också en kort redogörelse för de nya statsbidragsbestämmelserna av Benton Wolgers och Lars Tengberg på Folkbildningsrådet.

Före styrelsens öppna sammanträde den 30 november 2016 medverkade Maria Graner, Folkbildningsrådets nya generalsekreterare, i ett miniseminarium om aktuella frågor som rådet hade. Det genomfördes med betoning på folkhögskolefrågor, och då inte minst processen med beredning kring och beslutet om den nya utformningen av statsbidrag till folkhögskolan. Utförliga rapporter om seminarierna finns i Folkhögskoleveteranen.

Flera av styrelsens ledamöter deltog också under vissa av programpunkterna vid Vestlundsdagarna på Tollare folkhögskola den 14–15 april 2016

Resor

En tidigare planerad resa till folkhögskola i Polen har inte kunnat genomföras på grund av för litet intresse.

Boklager

Fortfarande finns ett lager av Folkhögskoleminnen del I-III. Styrelsen har beslutat att för ett lågt paketpris sälja böckerna vid föreningens arrangemang och att till alla nya medlemmar ge Folkhögskoleveteranernas jubileumsbok.

Samarbete

Ordföranden i SFHL, Ingela Zetterberg, deltog i veteranföreningens styrelsesammanträde den 31 augusti 2016. Förhoppningen var att kunna anordna en gemensam temadag kring demokratifrågor. Den har tyvärr ännu inte kunnat genomföras.

Rikard Lilljeqvist är föreningens kontaktperson med Förbundet Folkhögskollärarna, som SFHL efter ombudsmötet

2016 heter.

Medlemmarna uppmanas genom Folkhögskoleveteranen till stöd för Karibu – samarbetet med folkhögskolor i Tanzania. Samarbetet med Folkbildningsrådet har varit utmärkt. Veteranföreningen har kunnat ha såväl styrelsemöten som seminarier i rådets lokaler. Tjänstemän vid rådet har medverkat vid flera seminarier.

Slutord

Så här skrev den dåvarande styrelsen i den förra verksamhetsberättelsen:

"En annan viktig fråga för att vidmakthålla den stabilitet föreningen utvecklat, och ännu efter drygt femton år har, rör rekrytering av nya medlemmar till föreningen. Det är en verklig framtidsutmaning att nå potentiella föreningsmedlemmar; att inlemma dem i gemenskapen och den vägen garantera föreningens fortsatta existens och vitalitet."

Den nuvarande styrelsen har lagt ner mycket möda på två saker som ligger i linje med föregående styrelses slutord i den förra verksamhetsberättelsen, dels att försöka bygga upp regionala avdelningar, dels att satsa på seminarier. Vi anser oss vara på god väg när det gäller att arbeta med rekrytering och bygga upp regional verksamhet.

Vi har också funderat mycket över hur vi kan ta plats i debatten och ta på oss en opinionsbildande roll såväl när det gäller folkbildning som mera generella frågor i samhällsdebatten. Detta arbete hoppas vi kunna fortsätta. Då blir det också viktigt hur vi som liten organisation kan utveckla samarbeten. Härvidlag är det viktigt att nå fackliga organisationer, framför allt vårt eget gamla förbund Folkhögskollärarna, liksom att skapa kontakter med folkhögskolorna som finns runt om i Sverige.

*Björn Grip Stellan Boozon Jörgen Håkansson
Kent Jonelind Lena Skördeman Rikard Lilljeqvist
Maj Keidser*

Välkomna till vårens regionträff för folkhögskoleveteraner!

Tid Tisdagen den 4 april 2017

Plats Göteborgs folkhögskola
Örlogsgatan 22, 426 71 Västra Frölunda.

Med buss: Ta buss 91 ifrån Nils Ericson terminal/Frölunda torg och kliv av på hållplats Rengatan. Härifrån är det en kort promenad på 5 minuter.

Med spårvagn: Spårvagn 11 går till hållplats Nya varvsallén. Härifrån går du på cirka 10 minuter ner genom Nya varvsallén till skolan. Spårvagn 9 (och 11) stannar i Kungssten. Här kan du byta till buss 91 eller ta en promenad på 15 minuter genom Kungsstens lilla centrum fram till Nya varvsallén och ner till skolan.

Med bil: När du kör västerleden från Frölunda torg eller från centrala Göteborg E45 tar du avfart mot Nya varvet/Grimmered. Där efter följer du skyltarna till Nya Varvet. Efter Nya varvets centrum svänger du ner på Örnfeldts väg (skyltat Göteborgs folkhögskola).

Program

10 00 Minglekaffe

10 30 Presentation av Göteborgs folkhögskola. Lite kort om det nya statsbidragssystemet. Bitr. rektor Lotta Jansson
Samtal inför eftermiddagspasset

12 00 Lunch på restaurang Malins skafferij, nära skolan

13 00 "Trender och utvecklingslinjer inom folkhögskolevärlden"
Anders Ahlström, förvaltningschef vid Västra Götalandsregionens kansli. Tidigare rektor på Grebbestads folkhögskola.

15 00 Kaffe och hemfärd

Pris: 109 kr kostar lunchen på restaurangen. Betalas på plats. Skolan bjuder på fika.

Anmälan senast tisdagen den 28 mars till Per Nordqvist

073-650 08 03 peje.nordqvist@gmail.com, Håkan Söderlund

072-223 53 74 hakan.soderlund.mullsjoe@folkbildning.net, Ingemar

Nordeng 070-594 23 53 ingemar.nordeng@gmail.com

Väl mött!

Spela kula

Jörgen Håkansson

Nu när våren börjar närma sig och skolgårdarna är fria från snö och is, åtminstone här i södra delarna av vårt land, kan jag inte låta bli att i tankarna gå tillbaka till folkskoletiden och barndomens lekar på rasterna. För det var just under våren som vi på min gamla folkskola, mitt i Glasriket, ägnade oss åt att spela kula. Sådana lekar är något som barn sysslat med sedan urminnes tider. Jag är säker på att de allra flesta av oss folkhögskoleveteraner har spelat kula någon gång under skoltiden. Att spela kula är roligt men det kan också vara tufft. Och många bär säkert fortfarande minnen från triumfer men även bittra förluster. Det kan vi konstatera om vi läser Sten Selanders välbekanta dikt, som följer nedan.

Ja, det krävs en viss träning och känsla för hur kulan rullar. Reglerna för hur kula spelas är ofta mycket lokala och kan därför variera mellan olika gårdar eller till och med inom samma skola. Det finns åtminstone tre olika varianter:

PYRAMID. En spelare bygger upp en pyramid som består av minst tre kulor i basen och en ovanpå. De andra, som kastar står bakom ett streck några meter därifrån. Den som ställt upp pyramiden vinner alla kulor, som de som kastar missar, men om någon av de kastande träffar pyramiden vinner han eller hon alla kulorna i pyramiden och tar över den.

GROP. Dra ett streck på marken och gräv sedan en grop en bit därifrån. Stå bakom strecket och börja kasta/rulla kulor mot gropen. Den som hamnar närmast gropen får börja putta. Får du i din kula får du fortsätta att putta. Annars får den som ligger näst närmast försöka putta i sin kula. Den som först får i alla sina kulor vinner alla kulor, som ligger i gropen.

KROCK. En spelare lägger ut flera kulor på en rad innanför en rund ring, som är markerad i gruset. En bra bit därifrån dras ett streck och alla kastar bakom detta. Den som lyckas träffa en kula och få denna att rulla ut ur cirkeln vinner en kula. Annars tillfaller kulan

den som placerat ut kulorna på en rad.

Hos oss på min skola var "Gropen" den vanligaste varianten. Vi kom till skolan med våra kulpåsar, och de kunde innehålla mycket olika antal kulor på morgonen jämfört med eftermiddagen, när vi gick hem. Men vi spelade med allvarsam lust. I dessa dagar när mycket annat konkurrerar om barnens tid upplever väl kulspelet något av en tillbakagång.

Vi spelade kula i Torget en dag,
en liten folkskolegrabb och jag.

Jag hade väl femti, han hade fem.
Vi spelte. Och han förlorade dem.

Han snorade till och gav mig en blick;
då jag visslade överlägset och gick.

Men jag ångrade mig, när jag kom till vår port,
och tyckte det var något fult, jag gjort.

Jag gnodde tillbaka. Men ingenstans
kunde någon säga, var grabben fanns.

Jag skämdes. Jag tror, jag skäms för det än,
när jag ser dem spela kula igen.

Och jag ville ge, jag vet inte vad,
för att en gång få se den där pojken glad.

Men nu är han säkert en stor, grov karl,
som släpar och sliter – jag vet inte var.

Och visste jag det, förslog det ej stort.
Man kan aldrig ändra det fula man gjort.

Man kan inte lämna kulor igen
och trösta pojkar, som stelnat till män.

Poesihörnan

Här kommer sjätte bidraget i vår poesi-hörna, där vi presenterar en och annan dikt och berättar lite om författaren. Det är Jörgen Håkansson som står för urval och presentationer.

De flesta av oss har väl någon gång i barndomen upplevt något av det som Sten Selanders dikt beskriver, antingen rollen som diktens jag eller den förlorande folkskolegrabben. Vi kan förflytta oss tillbaka till det där ögonblicket och minnas segerkänslans ljuvhet eller förlustens bitterhet. Kanske fanns det också hos den segrande en känsla att det mest var turen som avgjorde, men den försvann snart och övergick i skuld-känslor. Kulspelandet kom uppenbarligen att fortsättningsvis påverka hans moraliska kompass. För förloraren blev det en lektion i förmågan att hantera det kommande vuxenlivets olika besvikelser.

Låt oss bortse från de kulspelande pojkarnas upplevelser och ställa frågan: Var det rätt spelare som vann? Självklart var det rätt spelare, tycker vi nog. Eftersom han vann, måste han varit den skickligaste av de båda. Men, kan vi invända, här finns ett problem, eftersom förutsättningarna när spelet började var olika, "jag hade väl femti, han hade fem." Kulspel har liksom andra verksamheter vi ägnar oss åt i livet ett moment av slump. Om två lika skickliga spelare möts och den ene har femtio kulor och den andre fem, vem har då störst chans att vinna? Regeln är att spelet är slut när den ene inte har några kulor kvar. Svaret kan formuleras enkelt. Om den ene har tio gånger så många kulor som den andre, kommer sannolikheten att han segrar också vara tio gånger så hög om de är lika skickliga. Han kommer i genomsnitt att vinna i mer än nio fall av tio, medan den andre vinner i mindre än ett fall av tio. Den som har flest kulor när spelet börjar kommer med stor sannolikhet att vinna bara därför att han har flest kulor.

När vi läser texten så ser vi att diktens jag spelade mot "en liten folkskolegrabb." Må hända var det ändå så, att han var både äldre och skickligare, kanske var han en "läroverkspojke" och fick också därigenom ett övertag?

Borgerlig intimism

Inom litteraturprofessionen står stockholmare Sten Selander (1891-1957) som den ledande poeten för en generation av lyriker, som skrivits in i litteraturhistorien som "de borgerliga intimisterna". Här finns också Gunnar Mascoll Silfverstolpe och Karl Asplund. Dessa diktare dröjde sig gärna kvar i intimsfären – hem, familj, släkt i stad och på landsbygd – och de vägledades av ideal som traditionstillhörighet, nedärv värdegemenskap och pietet i livssyn och konstsyn. Detta var motbilder till modernismen. I en självkritisk betraktelse beskriver Selander 1920-talets idylldiktning så här:

Vi gömde oss i en tidlös idyll
av syrener och sövande sommarhyll
som sniglar i snäckans hölje.

Intimisternas vedersakare kunde i sin kritik använda följande slogan för en bostadsutställning i Stockholm 1925 om deras lyrik: "Näsan mot världen! Ryggen mot världen!"

Vi rör oss i en tid med många starka tankeströmmar som exempelvis psykoanalysen, den framväxande modernismen, fredsrörelser, kamp för allmän och lika rösträtt. Sten Selander kom allt eftersom att vara öppen för nya litterära strömningar. Han var beläst, inte minst var han förtrogen med den internationella modernismens författare, men han lockades inte själv av att pröva ett mer modernistiskt formspråk och blev i den bemärkelsen en modern traditionalist. Han tog avstånd från modernismen och dess krav på mångtydighet och såg hos många av den svenska modernismens företrädare mycket av ytliga och epigonmässiga ansatser.

I april 1946 publicerade Selander i egenskap av kritiker i Svenska Dagbladet en recension av Erik Lindegrens diktsamling "*Mannen utan väg*", som han menade var obegriplig. Den kom att inleda en av landets mest hätska litteraturpolitiska strider, den s.k. "obegriplighetsdebatten." Diskussionen handlade, något tillspetsat, om poesi bör vara klar och tydlig eller dunkel och svårtillgänglig. I den kom Selander

ovilligt att spela rollen av den konservative, småborgerlige kritikern, som inte förstod att en ny tid krävde ett nytt språk. Avantgardet enade sig mot den gemensamme fienden, "översteprästen i Svenska Dagbladet." Det är ingen tvekan om att Selanders eftermäle långt in i sen tid färgats av denna debatt.

Poeten Sten Selander

Den litterära debuten skedde 1916, medan han ännu studerade botanik i Uppsala, med diktsamlingen "*Vers och visor*" och redan följande år kom hans andra opus "*Gryning*", två ungdomsverk, som han vid mogen ålder betecknade som undermåliga. Efter ytterligare tre diktsamlingar kommer så hans verkliga genombrott med "*Staden och andra dikter*" 1926. Här finns bl. a. "Spela kula" och ytterligare en dikt, som vann enastående popularitet, nämligen "En bondestudent". Dessa båda dikter förekom ofta som stående nummer vid recitation i många kretsar. Den senare dikten blev så ofta läst, citerad och deklamerad, att man kan påstå att den helt enkelt blev sönderläst. Självaste Anders de Wahl har deklamerat dikten, som finns på grammfonskiva. Den som betraktar bondestudenten tycks vara en fin borgarpojke, alls inte elak och högfärdig, bara naivt förvånad över att en av hans kamrater har opressade byxor och maskinknuten slips. Dikten kan ses som ett äreminne över gångna tiders fattiga, anonyma kulturkämpar, som under sin mödas gråa dagar gjort Sverige till Sverige och inspirerats av "ett marmorskinande Hellas." Här presenterar jag den första och femte strofen av sex.

Han svänger om hörnet, skygg och förlägen,
i byxor med knän på och knarrande skor
och skyndar som vanligt den genaste vägen
hem till det fattiga rum där han bor.
Han snubblar förbi, och böckerna glida
nervöst under armen, och rockskörtet slår.
Och skuggan, som dansar i takt vid hans sida,
går ensam med dit han går.

Blott boken kom fram, när det började kvällas
kring leriga vägar och höstvåta fält,
så stod där ett marmorskinande Hellas

och lyste kring landet av gråsten och svält.
De bildade efter, så gott de förmådde,
i rödfärgad furu arkader och fris.
Och ande och eld var säden de sådde
i höstarnas gråkalla dis.

Jag undrar om inte denna dikt har ännu mer att säga idag än för nittio år sedan. Det moderna jaktet efter aktualitet har medfört ett visst förakt eller åtminstone en viss liknöjdhet för vår kulturhistoria, ett förakt som till och med fått påverka undervisningen i våra skolor. Det finns många som på grund av iråkad välfärd bestämt sig för att inte mer tala om sina gamla fattiga och strävsamma föräldrar eller far- och morföräldrar. Här har inte minst vår skolform en stor mission att fylla för att synliggöra det enkla folkets kamp för bildning.

Vår "folkhögskoledrömmare", Stewe Claeson, skriver i sin följetong, kapitel 14, i vårt medlemsblad 2016/3 om en svensk diktare, som han menar nog ingen alls läser idag. Stewe skriver där om bibliotekens stora betydelse för folkhögskolan och presenterar en fin dikt om bibliotek av denne som han säger "en av de mest ringaktade och nedvärderade av våra lyriker, inte sällan betraktad med en flinande fnysning ..." Låt mig upprepa den citerade delen av hans dikt också i denna spalt eftersom Stewe utlyser en liten gissningstävling om författaren:

Vad här är tyst – som i en kyrka.
Ja – detta är ett heligt rum,
en helig källa, flödande av läkedom och styrka,
som för en stund ger hjärtat frid och gör dess
oro stum.

Dikten återfinns i Selanders diktsamling "*En Dag*" 1931, och den blev när den kom ut en stor kritiker- och publikframgång. Denna stora diktcykel utspelar sig under ett dygn och uttryckte tankegångar och stämningar, som var vanliga i bildade kretsar omkring 1930. Man kände igen sig i dess vardagliga miljöer, i dess milda pessimism, dess vältempererade resignation.

1941 utkom "*Sommarnatten*", av många ansedd som hans förnämligaste

diktsamling. Här, och i "Avsked" utgiven postumt, finns hans bästa poesi, den linnéanska naturlyriken.

Du vet, att allt, det mångtusenmila,
skall engång sprängas i ditt ögas lins
och sjunka i en ocean av vila
där ocean och vila inte finns.

Kritikern, naturälskaren och vetenskapsmannen

Parallellt med sitt författarskap var Sten Selander också litteratur- och teaterkritiker i flera dagstidningar bl.a. Dagens Nyheter 1929-35 och Svenska Dagbladet från 1935. Han har skrivit essäer i litterära ämnen men framför allt om svensk natur. Essäsamlingarna "Mark" 1934, "Mark och människor" 1938 och "Den gröna jorden" 1941 måste ses som kärleksförklaringar till den svenska naturen. Här förenar han sin tidigt vunna naturvetenskapliga kunskap med stilistiskt mästarekap och lyckades på detta sätt sprida kunskap och medvetande om den hotade svenska naturen. Man kan se dessa samlingar som en envig med Harry Martinsson i en kamp att vara svensk litteraturs främste naturskildrare.

I ett antal radioföredrag på 1930-talet gav Selander uttryck för sin samhällskritik där en grundläggande idé var att det unika för vår tidsålder är att det moderna hyllas bara för den skull att det är modernt. Detta skiljer vår tidsålder från alla tidigare tidsåldrar, menade han. Vidare kritiserade han "maskinivilisationen." Hans huvudpoäng var att vi bygger ett samhälle, som är allt för sårbart utan att reflektera vad som är hållbart på sikt. Vi lever inte längre som i jordbrukssamhället på "naturens ränta", det ständigt förnyelsebara, utan vi går direkt på naturens "kapital", de ändliga naturresurserna.

Som ordförande i Svenska naturskyddsföreningen 1936-47 bidrog han starkt till förnyelsen av svensk naturvårdsideologi. Hans ambition var att göra naturvården till en folkrörelse i paritet med frikyrko-,

nykterhets- och arbetarrörelsen och han drev aktivt medial opinion i frågan.

Snart 60 år gammal disputerade han 1950 på en avhandling i botanik om floran i Lule lappmark och 1951 blir han docent i växtbiologi vid Uppsala universitet. 1955 är han färdig med sitt väldiga testamente "Det levande landskapet i Sverige." Boken är en historiebok om den svenska naturen. Selander lyckas här göra stor konst av sin unika tillhörighet i två kulturer, den humanistiskt litterära och den botaniskt naturvetenskapliga. Man möter här det, som förenar vetenskapsmannens kyliga faktaframställning med poetens brinnande engagemang och språklig klarhet. Kritikerkåren var enig om att detta var ett storverk, som fyllde en viktig lucka i svensk lärdomshistoria. Selander kunde tveklöst inränga sig i ett led han älskade, ledet av lärjungar efter Linné.

Han var en mångsidig man. Det unika i hans gärning är just mångsidigheten, och hans viktigaste bidrag till svensk kulturhistoria är hans strävan att integrera, popularisera och syntetisera kunskaper och idéer från skilda fält. På det sättet försökte han ge en plats åt en modern humanism i tjugonde seklet.

1953 invaldes Sten Selander som ledamot i Svenska Akademien på stol sex. Han efterträdde där Sven Hedin.

Men han var kontroversiell och han är, något oförtjänt idag, som Stewe Clason skriver "inte sällan betraktad med en flinande frysning..." Dock har t.ex. Martin Kylhammar, professor vid Linköpings universitet, hållit fram den förment otidsenlige Selander som en föregångsman i kampen mot miljöförstörelsen och för bevarandet av kulturlandskapet.

Beständigt i samma ordning, var tröst
blir det vinter och vår och höst.

En bestående riktning för tidens färd
är en säker sak i en osäker värld

Alf Henriksson (1981)

Redaktionen har några gånger uppmanat veteranmedlemmar att "damma av tangentborden" och skicka in bidrag till tidningen. Björn har hörsammat vår värdjan.

Red.

Jag har dammat av tangentbordet

Björn Höjer

Här är ett bidrag till "Folkhögskoleveteranen", där jag vill berätta om hur ett misslyckande på gymnasiet kan leda till oväntade framgångar som folkhögskollärare långt senare. Det hängde ihop så här.

Efter en kvarsittning i första ringen på gymnasiet for jag till fjällen för att åka skidor. Sista kvällen åkte jag kull, slog huvet i skaren och tappade minnet ett dygn. När min far, som var läkare, blev underrättad, förbjöd han vidare skolgång denna vår. Hjärnskakning skulle botas med vila från skolan hemma. Dock lyckades jag ändå utverka att få delta i en korrespondenskurs i latin på Hermods samma vår och sommar.

Det här bidraget handlar om hur detta påverkade mitt liv som folkhögskollärare.

Kommer ni ihåg Nils Ferlins dikt: "Kan du höra honom komma?" Tredje versen lyder.

Ty han talar ej latin, som den grå teologin, vilken halkat på sin egen halhets halka.

Men han talar som en ton ur en mjuk violin,
och han talar såsom aftonens svalka.

Ja, hur påverkade latinstudierna mig? Jo, de ökade studielusten! Redan nästa år fick jag stort A på varenda uppsats i latin. Sånt höjer studielusten.

Tio år efter hjärnskakningen hade jag en fil kand i nordiska språk, historia och psykologi och ett första jobb som folkhögskollärare på Tollare. Men inte i latin. Däremot i svenska, engelska, samhällskunskap och psykologi. Men varenda dag fick jag tillfälle att berätta om hur latinet hängde samman med många andra språk. Mina elever som kom från allt fler språkområden, kände sig mer begåvade ju mer de kände igen sina egna språk via latinet. Och själv kände jag igen mitt "onödiga" latin i mina elevers hemspråk, som jag hörde varje måltidsrast när de talade franska, spanska eller italienska. Min slutsats som folkhögskollärare har blivit. Var inte rädd för "onödiga" kunskaper.

Veteranen noterar

Nya tolkutbildningar beviljade (januari)

Myndigheten för yrkeshögskolan har beslutat vilka tolkutbildningar som beviljats statsbidrag med start under 2017. Det blir sammanlagt fyra utbildningar med 90 nya platser vid tre folkhögskolor som godkänns.

Det är besluten för ansökningsomgången till teckenspråkstolk- och dövblindtolk samt skrivtolkutbildning som offentliggörs. De beviljade utbildningarna är:

Teckenspråkstolk och dövblindtolkutbildning, 25 platser vid Fellingsbro folkhögskola, Örebro.

Teckenspråkstolk och dövblindtolkutbildning, 25 platser vid Västankvik folkhögskola, Leksand.

Teckenspråkstolk och dövblindtolkutbildning, 25 platser vid Södertörns folkhögskola, Stockholm

Skrivtolkutbildning, 15 platser vid Södertörns folkhögskola, Stockholm.

– Dessa utbildningar har goda förutsättningar att framöver försörja samhället med tolkar för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Ytterst är tillgången på kompetenta tolkar en fråga om demokrati, säger Thomas Persson, generaldirektör vid Myndigheten för yrkeshögskolan.

Efter en tuff tid blickar Vadstena folkhögskola framåt (januari)

Folkhögskolans ekonomi har under många år varit svår. Oron har hängt i luften och verksamheten har tvingats till omfattande förändringar och omprioriteringar. En handfull tjänster har kapats, en fastighet har sålts och nedläggningshotade musiklinjen har fått ny huvudman.

– Det har varit en lång process mot en långsiktigt hållbar ekonomi. En tuff tid. Det är inte över än men nu känns det som att vi är på rätt väg, säger rektor Karin Nyström.

Genom en lösning för musiklinjen som presenterades i höstas kom-

mer skolan att avlastas ekonomiskt samtidigt som utbildningen blir kvar i Vadstena. Från och med höstterminen 2017 heter linjen Vadstena sång- och pianoakademi och drivs av Folkuniversitetet och Vadstena-Akademien. Verksamheten ser nu framåt, bland annat med två nya linjer till hösten. I "Till källorna" studeras kristna traditioner samt kristendomens historia ur ett spirituellt perspektiv.

Fler skolor satsar på e-sport (januari)

I augusti startar den nya kursen på Glimåkra folkhögskola. Det började som en "galen idé" på en workshop. Nu blir utbildningen "Esport och spelidé" verklighet.

Utbildningen tar avstamp i det stora intresset för e-sport och steget från "galen idé" till verklighet var ganska kort.

Teaterelever tar strid mot näthatet (januari)

På Sundsgårdens folkhögskola har nättrollen flyttat in på scen. I pjäsen "Hashtag NoHate" dramatiserar Teater Arken en verklighet där hårda ord och kränkningar hör till vardagen.

Nättroll är inget väsen. Lika lite som en datorskärm utgör skydd mot kränkningar på internet.

– En kommentar blir till två kommentarer som blir till två tusen niohundra kommentarer, säger Benjamin Löfquist och berättar om hur hat kan eskalera i kommentarsfälten.

– Det är alldeles för lätt att sprida hat på sociala medier, säger Benjamin Löfquist.

I Friends nätrapport från 2016 svarar var tredje att de blivit utsatta för kränkning via mobil, dator eller surfplatta det senaste året. Hårda fakta som fick teatereleverna på Sundsgårdens folkhögskola att bestämma sig för att omvandla den råa verkligheten bland barn och unga till en pjäs där f-orden haglar och Google likställs med Gud. Föreställningen "Hashtag NoHate" är till stor del baserad på ensemblens

egna berättelser och erfarenheter, men också ett resultat av skrivövningar, research på Flashback och intervjuer med bloggare och sociala medier-profiler.

Det europeiska året för vuxenutbildning (februari)

Vuxenutbildning förbättrar människors liv och framtidsutsikter. Det vill den europeiska organisationen för vuxenutbildning, EAEA, uppmärksamma och har utsett 2017 till året för vuxenutbildning.

Vi vill göra vuxenutbildningen i Europa synlig och erbjuder stöd genom PR och opinionsbildning, skriver EAEA på sin hemsida.

EAEA har 141 medlemsorganisationer, varav Folkbildningsrådet är en, i 45 länder och representerar mer än 60 miljoner vuxenstuderande i Europa. Temat för året är "2017: Året för vuxenutbildning i Europa - kraften och glädjen att lära".

Skoltaket slets av – rektorn i blåsväder (februari)

Koppartaket på anrika Malmfältens folkhögskola slets av i stormvindarna – trots rektorns försök att rädda det.

Stormen drog in över Kiruna i måndags (13/2) och ställde till med stora problem.

Stormen innebar "fara på taket" även på Malmfältens folkhögskola – bokstavligt talat.

Den anrika skolbyggnaden, byggd 1959, drabbades, när de hårda vindarna fick tag i stora delar av koppartaket ovanför skolans bibliotek.

– Det hade kunnat gå riktigt illa. Otrolig tur i oturen att inte någon hamnade under detta, säger Kenneth Stålnacke, rektor på Malmfältens folkhögskola.

Tillsammans med fastighetsansvariga klättrade han upp för att rädda det som fanns kvar av koppartaket.

– Det fladdrade rejält om delarna som satt kvar, så jag tyngde ned taket medan de spikade och skruvade.

Forts. på sista sidan

Tack vare Hitler och Stalin

Hans Lundén

Folkhögskoleveteranen har nu glädjen att jämsides med Jörgens poesihörna kunna introducera också en **Konsthörna**, framställd av Hans Lundén. Vi hoppas att den ska bli ett regelbundet återkommande inslag.

Jag bor i den lilla staden Mariefred. Många turister kommer varje år för att strosa i gränderna och framför allt besöka slottet Gripsholm. Men förvånansvärt många långväga turister kommer också för att besöka kyrkogården. Ibland har det stått 3–4 turistbussar vid ingången. För de tyska turisterna är **Kurt Tucholsky** ett aktat namn och det är hans grav som turisterna besöker. Kurt Tucholsky var essäist, diktare och journalist och skrev sin mest kända roman *"Schloss Gripsholm"* under några sommarmånader i Mariefred. Han lämnade som jude och antinazist Tyskland 1930, där hans böcker senare brändes på bål. Han fick en fristad i Sverige där han tog sitt liv 1935. Svenska PEN delar varje år ut ett pris i hans namn till en författare i exil. Det är kanske på grund av mitt intresse för Kurt Tucholsky som jag också kommit att intressera mig för de konstnärer som under och strax efter andra världskriget fick en fristad i Sverige och därigenom kom att berika den svenska kulturen.

I Västertorp kunde jag som barn fascineras av den stora väggklock-

an på Störtloppsvägen vid torget. Den visade bilder från de olika stjärntecknen med Kräftan, Tvillingarna eller Vågen runt den stora urtavlan. Den gjordes av den från Ungern utvandrade judiske konstnären **Endre Nemes**. Han utbildade sig på konsthögskolan i Prag och fick under krigets början visum till Finland, ett av få länder han kunde fly till genom ett språkbrödraskap. När Finland under kriget mot Ryssland sökte allians med Tyskland blev han utvisad därifrån och fick då löfte från norska konstnärer om fritt uppehåll i Norge. Dit kom han i början på april 1940! Knappast en idealisk tid för en jude att komma till Norge och han får snart bege sig på flykt igen. Denna gång till Sverige. Här blir han efter något år föreståndare för Valands konstskola i Göteborg. Där har man så smått börjat acceptera den rådande konstriktningen med Göteborgskoloristernas färgspråkande Bohuslandskap. Så kommer en "utlänning" och introducerar ett intellektuellt, centraleuropeiskt inomhusmåleri. Det var inte lätt, men hans elever var entusiastiska.

En av hans konstnärskollegor från Prag kommer också som judisk flykting till Sverige. Hans självporträtt såg jag varje dag på min arbetsplats på Gripsholms folkhögskola där den moderna delen av Statens porträttsamling fanns. Hans namn var **Peter Weiss** och han började sin karriär i Sverige just som målare för att senare ägna sig åt det författarskap som gjorde honom världsberömd med pjäser som *"Mordet på Marat"* eller *"Rannsakningen"*. De här konstnärerna deltog också i en utställning med namnet *"Konstnärer i exil"* i en träbarack på Nybroplan som stadsträdgårdsmästare Holger Blom

hade ordnat. Bland supportrarna fanns bl.a. prins Eugen. Nazisterna och kommunisterna rasade. Varför visa konst av konstnärer som visade konst som var urartad eller konst av konstnärer som flytt sina länder i stället för att kämpa för socialismen?

Fler av utställarna kan nämnas. En var **Egon Möller Nielsen**. Många som sitter på stenbänkarna i T-Centralens tunnelbanestation kanske inte tänker att de faktiskt vilar på en skulptur. Samma konstnär gjorde också lekskulpturerna Ägget som bl.a. finns i Göteborg och Tufsen, en annan av hans lekskulpturer på Norr Mälarstrand i Stockholm. Egon Möller Nielsen

hade ingen närmare tanke på att han som assimilerad dansk var jude förrän den tyska ockupationsmakten gjorde honom uppmärksam på det. Han flydde över sundet hösten 1943 som så många andra danska judar. Hans skulpturer visar samma lätt anarkistiska lekfullhet som de jämnåriga Pippi Långstrump, Mumintrölet eller Krakel Spektakel.

Apropå Pippi Långstrump som vi tycker är så svensk, så har hon väl egentligen som bildfigur en dansk "mamma" och Bo Vilhelm Olsson i *"Mio min Mio"* en estnisk mamma. Den lilla flickan **Ilon Wikland** flyttade till sin mormor i Haapsalu när hennes föräldrar skildes. Hon växte upp i närheten av den gamla borg som både blev Riddar Katos i *"Mio min Mio"* och borgen i *"Bröderna Lejonhjärta"*. Flickans öde skild-

ras i Rose Lagercrantz' bok *"Den långa resan"*. Verklighetens Ilon var något äldre när de sovjetiska soldaterna invaderade och ockuperade Estland och hon flydde i båt över Östersjön. I dag finns ett *"Junibacken"* i form av Ilons sagoland i huset intill Ilons mormors lilla stuga i Haapsalu.

I vårt vardagsrum hänger en gardin med blommönster som en judisk arkitekt gjorde som flyktning i Sverige. -Nej, inte Josef Frank, utan **Arne Jacobsen**. Han blev också brutalt påmind om sin judiska börd i Danmark och arbetade under sin tid i Sverige huvudsakligen med tygtryck. Innan dess hade han ritat rådhuset i Århus och efter vistelsen i Sverige stolarna Myran och Sjuan.

I utställningen *"Konstnärer i exil"* ställde också **Lotte Laser-**

stein ut. Hon hade som judisk flyktning räddat sig undan naziterrorn i Tyskland. Där hade hon studerat vid Konstakademin och tillägnat sig den nya saklighetens måleri. En stillsam kontrast till den tidigare epokens våldsamma expressionism. I Sverige lärde hon sig svenska på Birkagårdens folkhögskola och försörjde sig som porträttmålare och bosatte sig så småningom i Kalmar. Hon nekades inträde i KRO och hade få vänner i konstnärskretsar.

"Jag anses hopplöst omodern". Hennes måleri i Sverige nådde aldrig den nivå den hade haft i Tyskland men att som Fredrik Sjöberg i sin bok *"Ge upp i dag -i morgon kan det vara för sent"* kalla hennes måleri för ett konstnärskap i fritt fall tycker jag är väl orättvist. Hon lever sitt stillsamma liv i Kalmar och blir närmare nittio år när hon i England upptäcks av en curator som ska göra en utställning om hennes lärare på Konsthögskolan i Berlin. Utställningen i London blir i stället Lotte Lasersteins internationella genombrott. Hennes främsta målning *"Abend über Potsdam"* köptes av Neue Nationalgalerie i Berlin för fem miljoner kronor och där är i dag en gata uppkallad efter henne.

Forts. på sista sidan

Folkhögskolan + jag = sant!

Ebbe Andersson

Vägen till folkhögskolan var för mig lång och krokig via många folkhögskolor innan jag upptäckte attraktionen i folkbildningen. Jag är en samhällsvetare från Uppsala som hamnade i Linköping av de skäl som man oftast hamnar någonstans, min sambo fick bra jobb där. Det fick jag också, blev arbetsförmedlare med ungdomsarbetslöshet som specialitet. Då i mitten av 70-talet var arbetsmarknadspolitiken aktiv, en ungdomsarbetslöshet som varierade mellan 3,5 och 5 % var alarmerande hög. Alltså sattes stora resurser in, det mesta gav bra resultat. En viktig del av insatserna var naturligtvis utbildning och då blev kontakter med Valla folkhögskola positiva. Arbetslösheten i landet varierade mellan 1,7 % upp till 2,5 % när det var som värst.

Det var mitt internationella engagemang som öppnade folkhögskolan för mig. Det fanns all anledning att engagera sig fackligt som statligt anställd och då inte minst för fackliga kamrater i sämre situation i andra delar av världen. Förutom löneförhandlingar och jobbet med att introducera all ny

lagstiftning som kom på 70-talet som MBL, LAS, rätten till ledighet för studier, facklig förtroendemens ställning m.m., var tiderna klart för solidaritet på alla plan. Ganska snart hade jag kurser på folkhögskolor i fackliga frågor och snart växte det fram ett viktigt internationellt fackligt engagemang inom TCO-distriktet i Östergötland. En liten del av äran för det tar jag gärna åt mig. ST, mitt förbund, var på hugget och är det än med en ordförande som är stor folkhögskolevän, Britta Lejon, som ju var med och startade Folac.

I min närhet fanns flera internationellt kunniga och engagerade folkhögskolor, snart började vi fackliga optimister samarbeta mycket med Valla, Visingsö, Marieborg och några andra. Samverkanslärare hjälpte oss med kunskapen som skulle lyfta solidariteten, det var Staffan Roselius och Hasse Öberg på Valla, Tomas Fång på Visingsö, för att bara nämna några som var betydelsefulla för min folkbildarinsång. Kortkurserna blev många under åren fram till 1986, både fackliga och internationella, främst internationella.

Då hade jag slitit med arbetslöshet i 10 år och innan dess hunnit med flera år i det privata näringslivet, jag behövde höja blicken och hugga tag i något nytt, så jag sökte till F-linjen. Nära för mig, jag bodde några kvarter från F-linjens dåvarande hemvist. 1986 – 87 kamperade jag ihop med 35 studerandekamrater och hade Johan Norbeck som huvudlärare. Ännu en internationalist, Johan och jag kom senare att arbeta med lärarutbildning i Tanzania på några FDCs.

F-linjen var en för mig underbar dörröppnare in i folkbildarvärlden. Vi var 36 deltagare, fem av oss kom utifrån och levde på studielån, alla de andra var sedan ganska länge inne i folkbildningen och gick på det som kallades B-avdrag. Det vet nog alla som varit med ett tag vad det innebar, 73 % av lönen under hela studieåret, om jag minns rätt. Det var lite andra ekonomiska förutsättningar på 70 och 80-talet. Utbildningen blev dubbelriktad för oss som kom från något annat än folkbildningen. Vi fick kunskaper från två håll, lärarna gav sin folkbild-

ningslärd pedagogiska version och kursdeltagarna lyfte gärna sina egenupplevda folkbildarerfarenheter.

Mötet med folkhögskolan blev för mig en kulturkrock när jag deltog i eller var ledare för kortkurser på olika folkhögskolor, långt innan jag började på F-linjen. Den första kulturskillnaden kom ganska snabbt, jag kom från en effektiv statlig maskin (jodå det var den då, hur det är idag vet jag inte) där det ständigt presenterades nyheter i högt tempo. Eftertanke var inte Af:s starka sida. Kom då ihåg att Arbetsförmedlingen är den statliga myndighet som är tydligast politiskt styrd, här är det snabba ryck om det finns snabbtänkande politiker i aktiv arbetsmarknadspolitik. Och det fanns det, idag verkar vi bara ha marknadspolitik.

Mina första iakttagelser när jag trädde in i folkhögskolan var lugnet och den goda studiemiljön. För mig som kom från en hårt styrd arbetsvärld blev folkhögskolan ganska snart något som liknade ett sorts reservat för den fria tanken. Så kändes det då att komma in i en ny värld av frihet jag inte sett tidigare. De lärare jag mötte hade nog inte blivit så förtjusta i den tanken, ett reservat verkar vara stillastående men kan vara en plats som ska ta in sina intryck från omvärlden, bearbeta intrycken och skapa kunskap och bildning av det. När jag senare blev en av folkbildarna tyckte jag att det låg något i reservattanken, det är något väldigt vackert och betydelsefullt, samtidigt som den är en känga åt andra utbildningsformer och åt det övriga samhället.

Det viktigaste i den fria tanken var den nyfikenhet och det prövande sätt jag mötte som så väl öppnade för nya idéer. En plats där egenarten får utveck-

las efter behov och förhoppningsvis påverka oss alla, bildning kallades det allt emellan åt.

Dessutom är folkhögskolan unik i svenskt arbetsliv, få andra arbetsplatser om några har en sådan fri och öppen atmosfär och fritt arbetssätt, få andra har möjligheter till nyskapande med en väl genomtänkt människosyn som närmast frälser alla som finner folkhögskolan. Och en förordning som är öppen för eget skapande om man så vill.

Jag kom till en ny värld som till att börja med var svårorienterad men integreringen gick snabbt när jag väl kom in i folkbildningen. Har en känsla av att friheten var större då än vad den blivit idag.

Den andra kulturkrocken var mer påtaglig, alla folkhögskollärare gick så sakta. Jag var van att halvspringa mellan möten och besök av arbetslösa. Jodå, även jag började sakta ner stegen efter några år på Fristad. Man tänker mycket bättre då.

Tur hade jag på F-linjen utan att förstå det förrän vi möttes på Marieborg, en djupt tänkande lärare som höll på att skriva sin doktorsavhandling, Bernt Gustavsson, blev en av mina handledare. Vi möts fortfarande ibland i folkbildningssammanhang och jag fortsätter att få nya infallsvinklar på folkbildning i våra möten. Bernt har visat hur viktigt det är med forskning och undervisning hand i hand. Viljan att förstå vad vi håller på med och vad bildning är kräver ständig analys. Mycket välgörande för mig som lärare och senare facklig företrädare som försöker förstå och utveckla folkbildningens möjligheter.

När utbildningen närmade sig sitt slut var det dags att söka jobb som folkhögskollärare. Det var andra tider då, jag

fick två lärartjänster men behövde inte välja då det ena drogs tillbaka av skäl jag inte kommer ihåg. Jag fick en tjänst som lärare/kortkurslärare på Fristads folkhögskola 13 km norr om Borås. Okända trakter för mig då men ganska snart blev jag en del av en gammal landstingsskola stadd i ständig utveckling. Fantastisk tid med stora möjligheter.

Anställningen började även den med en mindre kulturkrock, rektor Roland Palmqvist och jag kom överens om anställning strax innan F-linjen slutade i början av juni och vi tog i hand och Roland hälsade mig välkommen till Fristad som fast anställd lärare fr o m 1:a juli. Han avslutade med att säga att vi ses den 23 augusti för då har vi stor läsårsstart med fortbildning för hela personalen. Jag fattade ingenting just då men redde ut saken efter ivrigt frågande, jo jag var anställd från juli med lön och skulle dyka upp 23 aug, så var anställningsreglerna. Inget konstigt alls för folkhögskolefolket, men för mig som varit privat och statligt reglerad där minuterna räknades var det ganska obegripligt. Senare lärde jag mig att den statligt (detalj)reglerade folkhögskolan bar på många överraskningar. Inte minst för kortkurslärare.

Jag kom in i folkhögskolan den fackliga vägen och slutade mitt aktiva folkhögskoleliv den fackliga vägen som ordförande i SFHL. För mig har folkhögskolan varit en personlig utveckling med stora internationella inslag, och är så än idag. Den människosyn som jag mötte i folkbildningen var och är befriande. Det har hittills blivit 30 år i folkhögskolevärlden, det blir fler, jag ska snart iväg och prata internationellt, och fler möten väntar.

En aktivist från Mellösa

Lennart Cederberg

Johan Hellberg: Folkskollärare, klockare, organist och mycket mera därtill.

Den här texten är ett utdrag ur en betydligt längre artikel om Hellberg, som övertecknad skrivit som ett bidrag till Mellösa hembygdsförenings årsskrift.

Johan Hellberg (född i Gamla Uppsala 1832, död i Bergvik 1902) var en ovanligt engagerad och utåtriktad lärare, folkbildare och frisinnad (liberal) politiker. Han var en ivrig tillskyndare av startandet av en folkhögskola i Sörmland. 1858 flyttade Johan med familjen, hustrun Augusta samt sönerna Frithiof och Björn till Mellösa. Där föddes sedan barnen Hilma, Alexander, Hilda, Ida, Hulda, Gerda samt Olof, som inte blev mer än sex år, och Alfhild, som bara blev fem månader (de är begravda i Mellösa).

Tidigt fackligt aktiv

Johan Hellberg var inte bara en omtyckt och duktig lärare. Han engagerade sig i många av tidens frågor, både på riksplanet och lokalt. Redan 1865 var han med och bildade en lärarförening i Sörmland och när Sveriges allmänna folkskollärarförening startade var han länge ordförande i Villåttinge krets-förening.

Folkmöten

Andra halvan av 1800-talet var tiden då allt hände. Tidningar startades, billiga böcker trycktes, telegrafan byggdes ut, järnvägar anlades (Västra stambanan genom Flen 1862 och Oxelösund-Flens-Westmanlands järnväg genom Mellösa, provisorisk trafik redan från 1875). Johan Hellberg var en del av det nya och utnyttjade tidningarna för annonser, information och mötesreferat. Han var också med i framkanten av flera nya rörelser.

När ståndsrepresentationen (adel, präster, borgare och bönder) i riksdagen avskaffades 1866 och ett system med två kammare infördes skulle folket få mer att säga till om men i praktiken hade endast ca 20 % av den vuxna befolkningen rösträtt året efter reformen.

Istället växte ett engagemang fram ute i landet med s.k. folkmöten. Olika frågor diskuterades och föredragshållare inbjöds. Under 1869 hölls två folkmöten i Katrineholm som annonseras i Dagens Nyheter. Där framgår att Johan Hellberg är med i kommittén som ordnar mötena och han är den som undertecknar annonserna med "Å komiterades vägnar". En av flera frågor som tas upp på dessa möten är bildandet av en folkhögskola i Södermanland.

Johan och Augusta Hellberg med sina barn, foto från ca 1880. Bakom föräldrarna syns Frithiof, som blev en framgångsrik tidningsman (Idun m m). Han drabbades av engelska sjukan (rakitis) som beror på D-vitaminbrist och orsakar mjukt och missformat skelett.

En folkhögskola i Sörmland

Folkhögskolerörelsen kom till Sverige från Danmark. N.F.S. Grundtvig ville starta skolor för vuxen ungdom, "en folklig Högskola" där inget latinplugg och mekaniskt läxplugg skulle förekomma utan där lärarens fria föredrag, "det levande ord", skulle väcka eleverna till ansvarskänsla, framtidstro och samhällsanda. P.A. Lewin, en av initiativtagarna till bildandet av folkhögskolan, var dock kritisk till de grundtvigianska folkhögskolornas religiösa och politiska förkunnselse.

Målet var enligt hans mening att väcka elevernas intresse för tidens stora frågor, hjälpa dem till ett kritiskt och självstän-

digt tänkande. "Tvekandet är en dygd, där ej beviset är klart" fastslog Lewin.

De första svenska folkhögskolorna, Hvilan och Önnestad i Skåne, startade 1868.

Johan blev tillsammans med bl.a. doktor Per Axel Lewin vid badlasarettet i Bie starkt engagerad i frågan om en folkhögskola i Sörmland.

I Dagens Nyheter den 23 oktober 1871 finns en annons införd:

"INBJUDNING till teckning och inträde uti OPPUNDA och WILLÅTTINGE häraders FOLKHÖGSKOLEFÖRENING med blifvande folkhögskola i Bie ...

Enhvar, som tecknar sig för en eller

flera lotter uti nämnda förening, till hvilken under första året, 1872, erläggas 10 rdr och under fyra därpå följande år 5 rdr....."

Undertecknat av kommitténs sekreterare Johan Hellberg. Det sägs för övrigt att Johan aldrig försummade något tillfälle att göra reklam för den nya folkhögskolan och be om ekonomiskt stöd.

Folkhögskolan i Sörmland (idag Åsa folkhögskola) var alltså tidigt ute. Den kom att bli den femte folkhögskolan i ordningen, efter skåneskolorna och efter Lunnevad i Östergötland och Bräkne-Hoby i Blekinge.

Hösten 1872 var skolan igång med 36 elever. Dr Lewin upplät lokaler hyresfritt vid badlasarettet. Under ett flertal år var Johan sånglärare på folkhögskolan i Bie.

En fråga där Johan lade ner ett stort

engagemang var när folkhögskolan efter 20 år skulle flytta från Bie. Ett antal orter med järnvägsförbindelse var på förslag men ett problem var att vid flera ställen fanns det ölkrogar. De ansågs alltför störande av studieron. Kvar blev Sköldinge (Åsa, där en tidigare elev skänkte marken) och Mellösa (Sundtorp). Vid en omröstning i länet ville 23 kommuner förlägga skolan till Mellösa och 15 valde Åsa i Sköldinge. Skolans styrelse förordade Åsa.

Vid ett möte på godtemplarlokalen i Flen 1890 skulle frågan avgöras. Efter en livlig diskussion, där bl. a Johan Hellberg deltog, utföll rösterna så att 53 var för Åsa och 36 för Sundtorp. Mellösa (och Johan Hellberg) gick därmed miste om länets första folkhögskola.

År 1892 flyttade således skolan till åsen i kanten av Ramstaåns dalgång. Då

fanns en tvåårig vinterkurs och dessutom en lantmannaskola. Första kursen för kvinnliga elever genomfördes sommaren 1894. Bokliga ämnen på förmiddagen och handarbete, vävning och sång på eftermiddagen. Skolföreningen som drev skolan hade från start svårt att få ekonomin att gå ihop, trots insamlingar och ett litet landstingsbidrag. År 1927 tog Sörmlands landsting över huvudmannaskapet och därmed försvann lantmannaskolan till Strängnäs. Åsa har därefter följt med sin tid och byggt ut skolan i etapper, utvecklat nya arbetsätt och nya kurser. Under mer än 40 år hade Åsa en filial i Katrineholm, men de två avdelningarna slogs ihop 2012, och all verksamhet är idag koncentrerad till Sköldinge.

Låt folkhögskolor bli boende för flyktingar – det fungerade väl på 80-talet

Birgitta Frostin

Med förfäran och skam läser jag artikeln om våra flyktingar i Odarslöv. Samtidigt som vår stolta universitetsstad firar jubileum med celebret besök av kungen och drottningen står annat att läsa, något längre in i tidningen.

Flyktingar bor med råttor och olästa dörrar, sex personer i varje rum. Några privata utrymmen för männen finns inte. De delar fyra duschar i källaren och ett kök där det finns flera stora råtthål i golvlisterna. I ett av hålen har kommunen placerat en elektronisk apparat med ljud och ljus som ska skrämman råttor och möss.

Ingen tvekan kan väl råda om att något

gått snett med svensk migrationspolitik sedan hösten 2015, då allt tycktes möjligt och allas hjärtan var vidöppna för omvärldens nödställda.

Misstanken slår mig att Migrationsverket övar utpressning på våra kommuner när de levererar flyktingar runt om till kommunerna och tror att byggandet rivstartar först när en "färdigutskriften" flykting står på tröskeln. Som om fantasi saknas hos våra kommunpolitiker, som att de ingen aning har om hur en flykting ser ut eller vad en sådan behöver.

Det måste ju vara ett feltänk, inte sant! Självklart bygger de så det knakar i virket, behöver vi betvivla detta, nej vi utgår från att det är på det sättet.

För det måste ju vara ett feltänk när våra nya medborgare tvingas dela kök med råttor och saknar nyckel till egen dörr. Det farligaste i den situationen vore att våra nya gäster tappar tron på vårt demokratiska stolte system. Och hoppet om att det nya livet ska få lov att börja.

Migrationsverket behöver tänka om: ingen färdigutredd flykting ska behöva lämna sitt första - i bästa fall första - boende innan han garanterats rimligt

Birgitta Frostin bor i Lund. Hon är pensionerad folkhögskollärare med passion för musik, litteratur, svensk grammatik och rättvisa på jorden.

boende i sin anvisade kommun. Jag har läst många utsagor från flyktingarna själva om just detta. Man måste få ett anständigt bemötande, det är inte ett dugg orimligt.

Under 80-talet var jag med om att arrangera alternativ flyktingförläggning på Tomelilla folkhögskola. Tjugotalet unga killar och tjejer från bland annat Eritrea och Iran lärde sig grunderna i svenska språket och kunde umgås med de svenska studenterna på internatet. Stämningen var på topp och energin stor.

Idag möter jag flera av dem, högutbildade skattebetalare i vårt land.

Som gammal folkhögskollärare vet jag att det finns dryga tjugotalet folkhögskolor i Skåne, flera av dem med internat. Varför inte pröva den modellen medan boendena färdigställs runt om i våra skånska kommuner?

Jag ställer gärna upp som gammal svenskfröken.

Förutsättningen är förstås att jag får eget rum och egen nyckel - då kan jag hyra ut mitt vanliga boende till åtminstone två ambitiösa syriska tandläkare eller ingenjörer.

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN (en följetong)

Stewe Claeson

Kapitel 15. *Att uppfinna hjulet igen. Och igen.*

Varje kapitel i den här udda följetongen har jag inlett med ett motto. Jag är förtjust i motton; i böcker har jag alltid läst dem noga och försökt förstå vad de kan tänkas handla om – innan jag satt mig till med själva texten. Sedan, flera gånger under läsningens gång, har jag återvänt till mottot, och konstaterat att jag inte ser kopplingen, eller – och det är alltid det verkligt betydelsefulla – ser att mottot varit en läsanvisning: en riktningvisare, rena vägmärket.

Dessa dagar har jag försökt förstå vad höstens/vinterns diskussion kring de nya statsbidragsbestämmelserna egentligen handlar om; eller vad den säger om skolformens nutida företrädare. Det känns lite knepigt att gamla rävar som Bernt Gustavsson måste gå ut och förklara att folkhögskolan alltid har varit detsamma som sina lärare och

rektorer (och övrig personal, som vi numera säger); att det har varit anställda lärare och rektorer som stått för 'det folkhögskolemässiga', vem skulle annars ha gjort det? Någonstans ifrån kom alla gamla rektorer och lärare, man kan ju inte födas som folkhögskollärare – men det har sedan starten varit som om själva idén, själva formen, denna avsaknad av övergripande och tvingande system, men framför allt deltagarnas sammansättning och bakgrund, det har under snart 150 år varit som om allt detta sammantaget skapade det som vi idag kallar 'det folkhögskolemässiga'.

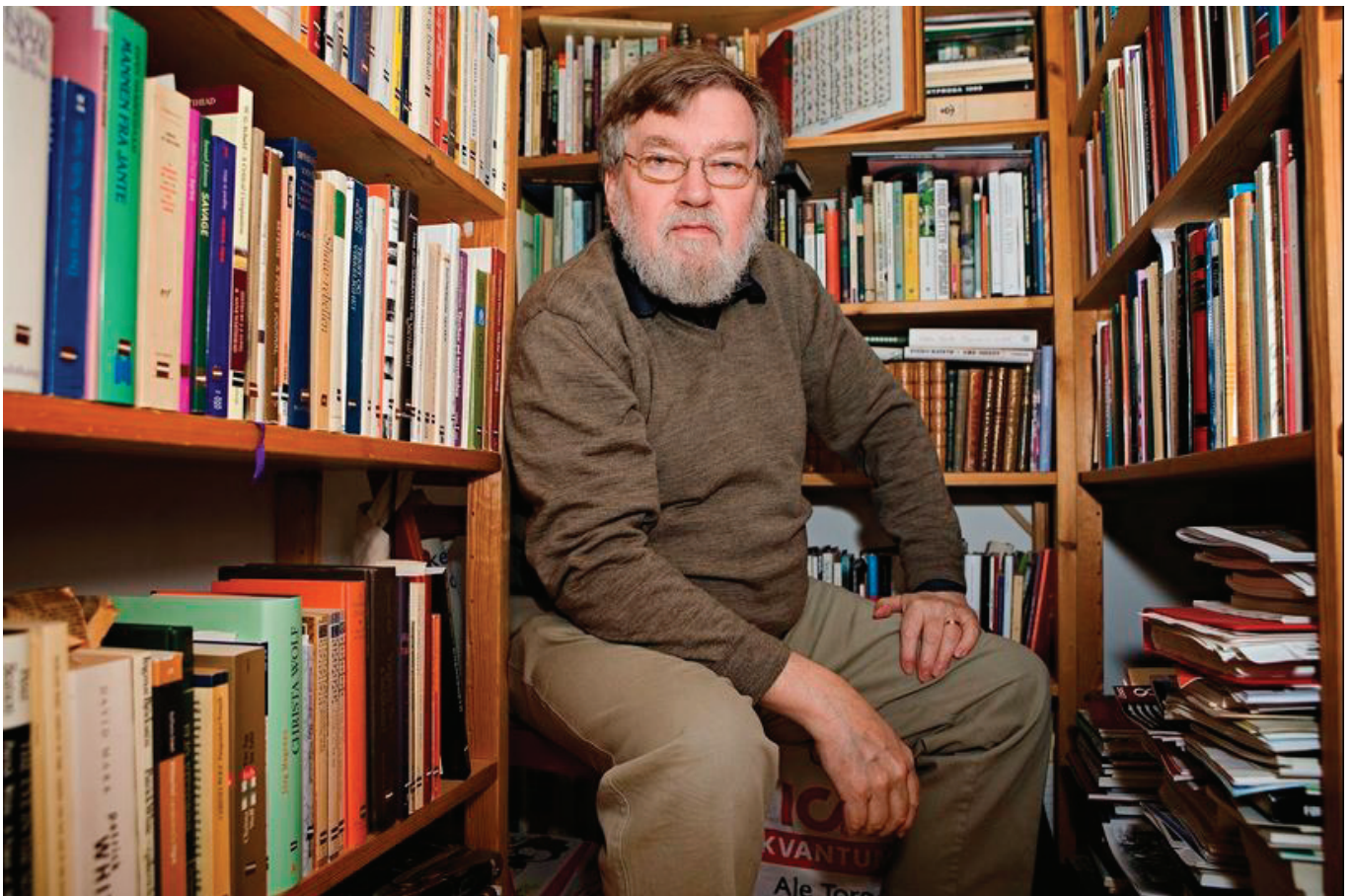
Jag har också hemskt svårt att förstå poängen med att försöka kasta ut landstingsfolkhögskolorna – som om de inte tillhörde det civila samhället..., mycket tidigt var landstingen garanter för att just den stora självständigheten och

**"Det är någonting med Tiden
att det som var
alltid är
- men inte här / --- /"**

Thomas Tidholm: ur Error (2006)

friheten skulle kunna verka. Hur historielös har man rätt att vara i våra dagar? Hela skolformen skulle ju kunna ses som en gigantisk ideell rörelse, och det är egentligen först i modern tid (först med kortkurs-'reformen' på 70-talet, sedan med det för skolformens 'anda' eller 'särart' bedrövlige Kunskapslyftet på 90-talet) som det s k civila samhället på allvar började lägga sig i det folkhögskolemässiga. Jag har skrivit om det på andra ställen. Men folkhögskolan överlevde det också – den verkliga kraften kommer inifrån.

Och så dyker den upp – igen -: diskussionen om att det föreligger en avgrundsmässig skillnad mellan det som kallas bildning och det som kallas utbildning. Men bildningen bygger på utbildning, och utbildningen blir varken det ena eller det andra utan ett slags

lärarens – och kursdeltagarens – bildning, och i detta veteransammanhang skall jag väl inte behöva definiera de två begreppen! Att snart sagt alla kurser dessutom tagit hjälp av lärare med specialkunskaper som för det mesta legat utanför de sedvanliga filmag- eller filkand-kombinationerna har varit en sådan självklarhet att jag inte förstår att man måste ha den diskussionen igen.

Ett slags historielöshet. Ja, en sådan finns naturligtvis. Men den dyker upp allt oftare och i de mest märkliga sammanhang. Skolformen har ändrats – ja ingen skolform har någonsin utvecklats i så många olika riktningar som folkhögskolan; man borde bygga ut kompasserna med ett par extra väderstreck. Och likafullt har hittills förändringarna medfört att de mest argstinta förändrarna efter en tid slår vakt om – 'det folkhögskolemässiga' i det de sysslar med – och tack och lov försöker ingen förklara vad detta 'mässiga' är. Jag var en av dem som en gång med Progressiv folkhögskola i botten försökte ändra/förnya/modernisera skolformen – och idag ser jag det gamla gänget vara själva bålverket för skolformen, för det som är själva folkhögskolan inom folkhögskolan. (Den jag drömmer om och drömmer om.) 'Det mässiga' kommer inifrån själva skolformen.

Jag förväntar mig en rapport om säg fem år av Olav Helland, en ung man som på Buskerud nu startat en linje för alla vår tids nätspelande unga (jag skrev inte stollar), Spillakademiet – och jag är helt övertygad om att också sådan verksamhet anpassar sig till det f-mässiga (utan att någon tvingar den till det, eller ens pratar om det) – och att folkhögskolan kommer att inpassa denna verksamhet som en naturlig byggsten i den samtida bildningens grundmur.

När jag i ett föredrag om Folkhögskolans särart på en pedagogdag för ett femtiotal folkhögskolemänniskor (alla kategorier) kom att beröra begreppet 'Allmän medborgerlig bildning', och 'Medborgarbildning' citerade jag ur Gustav Aldéns gamla bok. En av de helt nya folkhögskolelärarna blev entusiastisk och frågade vad boken hette och vilket förlag som givit ut den. Han ville kunna jämföra den med vad Martha Nussbaum nyligen skrivit i en synnerli-

gen tankvärd bok. (Han sa 'synnerligen tankvärd' – ibland blir jag närmast rörd över den unga generationens högtidliga ordval. Det visade sig att det var hennes "Not for Profit" han hade läst. Och ja, det är en mycket tankvärd bok – inte minst i dess trumpiska dagar!) Men det var ju också uppenbart att han inte hade en aning om att det friska och moderna han tyckte sig finna skrevs av en gammal folkhögskolerektor – i slutet av 1800-talet. Mitt exemplar är från 1896 och det är åttonde upplagan. Jag sög på den karamellen ett tag. Och sa sen att jag trodde att han skulle ha svårt att hitta boken – den kom ut när den svenska folkhögskolan just fyllt 25 år. Och om ett år fyller den 150.

Egentligen var dock den lite ironiskt kritiska kommentaren från en av de yngre lärarna mera anmärkningsvärd – detta var vid kaffebordet efter föredraget: Det är väl inte nödvändigt, sa hon, att i dessa dagar gå tillbaka hundra år för att hämta kunskap om det vi håller på med nu; gamla texter är trots allt bara gamla texter. Hon ville ha medhåll. Jag frågade vad hon sysslade med. Hon undervisade på skolans bibellinje, svarade hon.

Hennes rektor räddade henne: Stewe driver med dig, sa han.

Men tillbaka till tidskrifterna för i debatten märks inte bara ett slags historielöshet. Också politisk okunighet kan man ana mellan raderna. Att hävda att skolorna skulle må bra av att inte behöva betala för 10% av undervisningen eftersom den skulle skötas av ideella krafter uppfattar jag som inte bara korkat utan dessutom politiskt stolligt. Arbetar du – skall du ha betalt. Det har ingenting med att skolformen skulle bli ett slags komvux att göra. (Jag minns att jag i mitten av 90-talet skrämde slag på några gamla folkhögskolenostalgiker genom att påstå att jag faktiskt kände till ett antal komvux-avdelningar som var vida överlägsna flera av distriktets folkhögskolor; öppnare, friare, mer konstruktiva, nyfikna, pedagogiskt experimenterande – och i flera fall fullständigt ointresserade av det regelverk som ju avsåg att göra undervisningen till ett – komvux. Ett antal folkhögskolekurser under 90-talets mitt var så stelbenta, gammaldags och obenägna att föränd-

ras eller utvecklas att de borde ha lagts ned.)

Men jag gillar inte det där kravet om att si och så mycket av det eller det skall finnas på kurserna. Idag minns naturligtvis ingen av de nya folkhögskolelärarna att det fanns en regel om delaktighet av lärare vid allmänna kursen på alla 'korta kurser', oavsett vad dessa handlade om, och i början var det ju i första hand fackliga kurser det rörde sig om. Minns ni? Jag pratade med en studieansvarig i Bergslagsdistriktet som anordnade fackliga kurser och när han kom till mig på Skinnskatteberg för att lägga upp ett antal kurser för Metall och Beklädnads förklarade jag att vi inte hade några lärare med relevanta kunskaper. Skit i det, sa han, du har väl nån som kan gå in och riva av skolans historia på ett par timmar så är den saken avklarad. Det andra sköter vi själva. Kära veteranvänner – hur många av er har varit med och 'rivit av skolhistorien' för att facket skulle komma i åtnjutande av statsbidrag? Och idag vet jag att en del av de där korta kurserna uppfattades, av jobbarna som kom, som ren och skär lycka jämfört med annat de varit med om.

Men i detta sena följetongskapitel är det inte det som är min poäng, det är en nutida historielöshet; vi har haft det där procenträknandet tidigare. Och jag är tillräckligt gammal för att minnas att det enda obligatoriska – obligatoriska – ämnet på alla – alla – kurser, korta som långa, var musik! Minns ni? Hur var det egentligen? Sjöng ni alla före frukost? Satt ni vid klassrummets tramporgel?

**Folkhögskolans
veteranförning har
en hemsida och finns
även på Facebook**

www.vetfolk.dinstudio.se

Facebook: Sök efter "Folkhögskolans veteranförning" och gilla sidan

Forts. från sid 8

Var det dina ”trivselkilon” som räddade det som fanns kvar?

– Inte alls. Jag är extremt vältränad, så det var 80 kilo muskler, säger Kenneth Stålnacke och skrattar.

Folkhögskolan tvingas lägga ner (februari)

Mo Gårds folkhögskola lägger ner sin verksamhet i Norrköping och fem personer riskerar att förlora sina jobb.

Beslutet meddelandes på tisdagen av den ideella förening som driver folkhögskolan. Skolan har hållit undervisning på teckenspråk, där eleverna har kunnat läsa in både grundskolan och gymnasiet. Men elevunderlaget har varit dåligt.

– Målgruppen är ganska smal och vi har under en längre tid haft problem att rekrytera deltagare, säger rektorn Carina Boman.

Under våren har folkhögskolan haft 22 elever, varav 16 på heltid. Men flera av dessa slutar i sommar och framåt hösten räknar man bara med ett 10-tal elever. För att få ekonomin att gå ihop hade det behövts 20–25 heltidselever.

Biskops Arnö: ”Beslutet om nedläggning är en katastrof” (mars)

Replik. Biskop Arnös rektor Mats Lundborg svarar om hotet mot dramatikerutbildningen.

Beslutet att lägga ned dramatikerutbildningen på Biskops Arnö Folkhögskola har fått kommentarer, skapat rubriker och väckt bestörtning. Jag delar dem, men frågan är större än Biskops Arnös dramatikerutbildning och jag hoppas att reaktionerna kan bidra till att bredda synen på begreppet samhällsnytta och förutsättningarna för folkhögskolornas roll i det ekosystem Johan Hilton benämner (DN 1/3).

När kunskapsminister Anna Ekström inledde Folkbildningsforum den 22 februari på Nalen höll hon ett 30 minuter långt anförande om folkbildningens roll i samhällsutvecklingen. I en bisats sa hon ”tro inte att jag glömmer bort den insats ni gör för kulturen”. Det är bra och viktigt att Anna Ekström säger det, men om tidsutrymmet och bisatsen också säger något om kulturens roll i samhället är det allvarligt.

Johan Hilton skriver om långsiktighet och förutsättningarna för teaterns ekosystem: ”var började till exempel Mikael

Persbrandt? Inte i en Beckfilm, kan jag försäkra, utan på en liten, anslagsberoende och avantgardistisk scen som Galeasen”, och nämner Biskops Arnös beslut att lägga ner dramatikerutbildningen, ”det är inte bara att slå igen en utbildning som alstrat stjärndramatiker som Lisa Langseth och Martina Montelius och hoppas att återväxten ska lösa sig av sig själv”.

Nej, återväxten löser sig inte själv och beslutet är en katastrof, men ett resultat av en lång urholkning av förutsättningarna för folkhögskolorna. Fyra av tio folkhögskolor visar röda siffror och förutsättningarna blir sämre och sämre.

Många av folkhögskolorna i Sverige är en del av det ekosystem som Johan Hilton skriver om. Ett ekosystem som består av förberedande utbildningar inom scenkonst, skrivande, bildkonst, konsthantverk, foto, musik – förutom den insats folkhögskolorna gör för unga i behov av en andra chans. Det är i detta ekosystem många unga får utforska sitt konstnärliga uttryck, där de tillåts växa och hitta sitt språk. Ett ekosystem som måste ha långsiktighet och ges rätt förutsättningar. I dag håller det på att dräneras på livskraft.

Vilka konsekvenser skulle det få för Sverige om folkhögskolorna inte fanns? Är det så att vi i ett av världens rikaste länder inte har råd att ge unga människor en chans att utforska sina konstnärliga förmågor? Är det så att begreppet samhällsnytta i ett av världens rikaste länder inskränks till mätbara tal; exempelvis hur många som klarade sina behörigheter?

Johan Hiltons krönika är en analogi med villkoren för folkhögskolorna i Sverige, han avslutar med ”Men vad jag vet helt säkert är att man inte år efter år kan göra ständiga ingrepp i teaterns själva ekosystem utan att det får praktiska konsekvenser”.

Låt oss använda detta tillfälle och prata om samhällsnytta i ett bredare perspektiv. Jag vill ha en diskussion som går bortom den omedelbara utvärderingsbarheten, som på allvar vågar prata om vad det innebär att låta kulturen få ta plats. En kultur som ges förutsättningar att spegla vår samtid och ge kraft åt nya röster och uttryck. Röster och uttryck som så väl behövs i det demokratiska samtalet.

Forts. från sid 10

Alla de här konstnärerna har på olika sätt berikat vår svenska kultur. En viktig påminnelse när det finns en politisk rörelse som vill renodla det specifikt svenska, vad det nu är.

Mina exempel gäller flyktingar som kom till vårt land under andra världskriget. Nu strömmar flyktingar åter genom Europa och en hel del av dem kommer till Sverige. Även bland dem finns konstnärer, men det yrket finns tydligen inte i arbetsförmedlingens formulär för nyanlända arbetssökande. I Sörmland pågår nu en inventering av nyanlända konstnärer genom frivilliga insatser. Bland vår tids invandrade kulturskapare väljer jag att nämna **Laleh Pourkarim** som fyller Götaplatsen och Globen med sina sånger, till exempel ”A better life”.

Leave your country
Leave the notes
of your future and your goals
Leave your language
you once spoke
Leave the soil where you were born

Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt

Om du är intresserad av att prenumerera på Folkbildningsrådets nyheter om folkhögskolan, gå då in på följande sida:

<http://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/nyheter/Folkhogskoleaktuellt>

Du klickar på länken Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt och fyller i ditt namn och e-postadress